

Nr 327.

Av herrar **Ekströmer** och **Arrhén**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag rörande ny indelning av riket i borgerliga kommuner m. m.

I propositionen nr 236 har Kungl. Maj:t för riksdagen framlagt förslag till lag rörande ny indelning av riket i borgerliga kommuner samt till vissa allmänna riktlinjer för genomförandet av nyindelningen. Propositionen bygger på det betänkande i ämnet, som den 26 september 1945 avlämnades av kommunindelningskommittén.

Detta förslag om tvångsvis sammanslagning av mindre kommuner till större enheter, vilket ur förvaltningsteknisk synpunkt ansetts lämpligt, måste sägas vara revolutionerande i samma mån som meningen är att låta den gamla, hävdvunna och traditionsrika kommunindelningen försvinna. För att såvitt möjligt söka undvika de svårigheter som kunna förväntas vid reformens genomförande, framhåller föredragande statsrådet i sin motivering, att en schablonmässig lösning av frågan om kommunernas storlek är utesluten. Det torde emellertid kunna ifrågasättas, om denna statsrådets princip om ett smidigt förfarande konsekvent upprätthållits vid angivandet av de allmänna riktlinjerna för nyindelningen. Så synes oss icke ha varit fallet, allra helst som statsrådet beträffande den föreslagna minimigränsen för kommunstorleken bundit sig för en storlek av minst 2 000 innevånare. Denna gräns skall få underskridas endast beträffande ökommuner samt kommuner med jämförliga kommunikations-svårigheter.

Även om det torde vara nödvändigt att ange en viss minimigräns för kommunstorleken, synes det oss likväl vara att göra mera våld än nöden kräver på den hittillsvarande kommunindelningen, som dock bygger på månghundraåriga traditioner, att fastställa undre gränsen på sätt som föreslagits med de ytterst begränsade undantagsmöjligheterna. Vi anse det motiverat, att minimigränsen sänkes till förslagsvis 1 500 innevånare. Ej heller torde det vara lämpligt att begränsa undantagen till av statsrådet angivna fall, utan vi föreslå en allmän bestämmelse om att undantag därifrån må ske, när särskilda skäl tala därför. Samtidigt därmed bör givetvis även kravet på ett visst antal skatte-kronor inom nybildad kommun i motsvarande mån lättas.

Den här föreslagna regelmässiga minimistorleken av den nybildade kommunen torde innebära erforderliga garantier för en fullgod kommunal skötsel med hänsyn till det kvantitativa underlaget, varför några betänkligheter av

denna art icke behöva resas. I detta sammanhang vilja vi för övrigt inlägga en bestämd protest mot såväl kommitténs som statsrådets generella uttalande, att de små kommunerna ej på ett tillfredsställande sätt kunnat fullgöra sina uppgifter.

Endast genom en dylik uppmjukning av förslaget kan det enligt vår mening bliva möjligt att på ett tillbörligt och nödvändigt sätt taga hänsyn till de lokala förhållandena och kommunernas egna önskemål. Det är ju av synnerlig vikt, att just de kommuner, som komma att beröras av sammanslagningen, icke ställa sig avvisande till reformen och bliva motståndare därtill, varigenom dess syfte skulle kunna äventyras. Inom en mängd mindre kommuner förefinnes utan tvivel en stark opinion mot den utformning, som förslaget fått. Det torde icke vara nödvändigt att genom en restriktiv undantagspolitik vid genomförandet av reformen ytterligare underblåsa denna med de allvarliga följder, som därigenom kunna uppstå för innevånarnas villighet att överhuvud taget deltaga i den blivande kommunala verksamheten. Därför är det nödvändigt att gå fram med mycket stor försiktighet och smidighet vid reformens genomförande. En justerad kommunindelning kan givetvis vara på sin plats, där de naturliga förutsättningarna därför äro för handen, men som förfarandet bygger på en tvångssammanslagning, bör man samtidigt se till att en dylik mot kommunernas egna intressen och önskemål icke behöver tillämpas annat än i minsta möjliga antal och i absolut nödvändiga fall. Även om kommunerna äro små, böra dock deras frihetskänsla, traditionssinne och självhävdelse tagas i betraktande. En sann demokrati förutsätter hänsynstagande även till minoriteter, och det torde icke vara anledning att i förevarande fall frångå denna princip.

Även i ett annat avseende torde man emellertid böra skapa en möjlighet att taga hänsyn till berörda kommuners önskemål. Denna möjlighet bör enligt vår mening bestå i att den nuvarande pastoratsindelningen såsom huvudregel lägges till grund för sammanslagningen av kommuner, varigenom man förutom till de oftast föreliggande naturliga förutsättningarna därvidlag även skulle kunna anknyta till traditionens psykologiska betydelse. Den redan förefintliga gemenskapen och samhörigheten i kyrkligt avseende bör utan tvivel kunna underlätta sammanslagningsförfarandet av mindre kommuner och därigenom även motverka uppkomsten av störande motsättningar och divergenser mellan dessa. Endast där så är nödvändigt av särskilda skäl bör man frångå pastoratsindelningen. Därest befolkningen inom ett pastorat ej uppgår till den av oss föreslagna minimigränsen, böra tvenne pastorat eller ev. flera kunna sammanslås till en kommun. Överhuvud taget synes man böra eftersträva att kommunernas och pastoratens gränser ej skära varandra annat än i rena undantagsfall. Förutom det förhållandet, att en relativt stark opinion ute i landet torde förorda en anknytning till den nuvarande pastoratsindelningen vid kommunsammanslagningen, torde även detta vara motiverat med hänsyn till de resultat, som vunnits vid socialvårdskommitténs provindelningar av Kristianstads, Skara-

borgs och Västernorrlands län. Därvid konstaterades lämpligheten av att grunda kommunerna på pastoratsindelningen. Denna regel skulle även på ett enligt vårt förmenande synnerligen lyckligt sätt beakta de kyrkliga intressena, vilka ute i landet kanske på många håll äro av större betydelse än i tätorterna. Därigenom skulle även kyrkan komma att placeras »mitt i byn».

Med anledning av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 236 måtte såsom sin mening uttala dels att minimigränsen för en nybildad kommun bör sättas till 1 500 innevånare, dels att pastoratsindelningen bör läggas till grund för kommunsammanslagningar, även på så sätt, att två eller flera mindre pastorat må sammanslås till en kommun, dels ock att undantag från dessa regler må medgivas, när särskilda skäl därtill äro.

Stockholm den 3 maj 1946.

Ivar Ekströmer.

Erik Arrhén.
